

BESLUT

Datum
2026-09-15

Dnr
6376-2025

Sid
1 (6)

Justitieombudsmannen
Thomas Norling

Omsorgsnämnden i Uppsala kommun får kritik för bristande verkställighet av ett beslut enligt LSS om insats i form av bostad med särskild service för vuxna

Beslutet i korthet: I maj 2022 beviljades en enskild insatsen bostad med särskild service för vuxna enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Beslutet verkställdes inte förrän i januari 2024 då den enskilde flyttade till ett boende som nämnden hade erbjudit. Den enskilde lämnade boendet och flyttade hem till sina föräldrar i maj 2024. Därefter verkställdes beslutet om boendeinsats, som gällde till och med den 31 maj 2025, inte på nytt.

I beslutet konstaterar JO att den enskilde i två långa perioder under beslutets giltighetstid stod utan den boendeinsats som nämnden hade beviljat honom. Även om nämnden under den tiden beviljade den enskilde andra insatser enligt LSS, är det inte tillräckligt och förändrar inte det faktum att han under lång tid stod utan den boendeinsats som han hade rätt till. JO understryker att beslut om insatser enligt LSS gäller omedelbart. Nämnden måste vidta effektiva åtgärder i syfte att så snart som möjligt kunna verkställa beslutet. Nämnden kritiserar för den bristande verkställigheten.

JO avser att följa upp frågan om hur nämnden förmår verkställa sina beslut om bl.a. boendeinsatser enligt LSS inom ramen för den inspektion av nämnden som kommer att genomföras den 22–24 september 2026.

Anmälan

I en anmälan till JO den 4 juni 2025 klagade AA på Omsorgsnämnden i Uppsala kommun och förde fram bl.a. följande. Hennes son BB är sedan den 20 maj 2022 beviljad insatsen bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Beslutet blev inte verkställt förrän i januari 2024 och omsorgen om BB var dessutom bristfällig på det boende där insatsen hade börjat verkställas. BB lämnade därför boendet i slutet av maj 2024 och flyttade till sitt föräldrahem.

När AA klagade till JO hade BB:s boendeinsats fortfarande inte blivit verkställd på nytt.

Utredning

JO hämtade in handlingar i BB:s ärende. Därefter begärde JO att Omsorgsnämnden i Uppsala kommun skulle yttra sig över frågan om verkställighet av BB:s beviljade insats i form av bostad med särskild service för vuxna. Yttrandet skulle innehålla en redogörelse för nämndens handläggning sedan beslutet om insats fattades den 20 maj 2022. Nämnden skulle också redogöra för hur den i stort förmår verkställa sina beslut om insats i form av bostad med särskild service enligt LSS.

I sitt yttrande redogjorde nämnden för handläggningen av ärendet och för sin bedömning av det som hade kommit fram. Nämnden kom även in med ett kompletterande yttrande över hur den på ett övergripande plan förmår verkställa sina beslut om bostad med särskild service.

AA kommenterade yttrandena.

Rättsliga utgångspunkter

I LSS finns bestämmelser om vissa insatser som personer som omfattas av den lagen har rätt till, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och behovet inte tillgodoses på annat sätt. Målet med LSS är att den enskilde ska få möjlighet att leva som andra. (1, 5 och 7 §§ LSS.)

LSS är en rättighetslag. Det innebär att den enskilde kan kräva de rättigheter som anges i lagen. Detta kan jämföras med socialtjänstlagen (2025:400) som inte ger den enskilde en absolut rätt till en viss bestämd insats (se prop. 1992/93:159 s. 50). När den enskilde har fått ett beslut om rätt till en viss insats enligt LSS ansvarar alltså nämnden för att den enskilde verkligen får den insats som han eller hon har beviljats (se prop. 2007/08:43 s. 13). Jag har i ett tidigare beslut mer utförligt redovisat vad det innebär att LSS är en rättighetslag (se JO 2025 s. 346, dnr 5244-2023).

Verksamhet enligt LSS ska vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna ska anpassas till mottagarens individuella behov. (6 och 7 §§ LSS.)

En av insatserna enligt LSS är bostad med särskild service för vuxna (9 § 9 LSS). Ett beslut om en sådan insats gäller omedelbart (27 § fjärde stycket LSS). Det betyder att nämnden är skyldig att genast verkställa beslutet. Nämnden ansvarar sedan under beslutets giltighetstid för att verkställighet fortsatt sker.

En kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller en insats enligt 9 § LSS som någon är berättigad till enligt ett beslut av en nämnd som utövar kommunens verksamhet enligt samma lag, ska åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun som inte inom skälig tid på nytt

tillhandahåller insatsen efter att verkställigheten av ett sådant beslut avbrutits.
(28 a § LSS.)

Bedömning

Inledning

AA har klagat på att nämnden under två olika perioder inte har verkställt BB:s beslut om boendeinsats som nämnden fattade den 20 maj 2022. Jag kommer i det följande att behandla de två perioderna var för sig.

Nämndens handläggning under perioden maj 2022–januari 2024

Av utredningen framgår att nämnden i december 2023 erbjöd BB en plats på ett boende som han flyttade till i januari 2024. Det dröjde alltså mer än ett år och sex månader innan beslutet från maj 2022 verkställdes.

Nämnden har i sitt yttrande fört fram bl.a. följande. Vid tiden då beslutet fattades fanns det inte något boende som kunde erbjudas BB på grund av den kösituation som förelåg. I augusti 2022 informerades AA, som även företrädde BB, om att det kunde ta tid att hitta ett lämpligt boende. Boendesamordnaren hade kontakt med AA i maj 2023 om processen för matchning av boende och att det då inte gick att säga vilket boende som skulle komma att erbjudas. Under tidig höst 2023 hade boendesamordnaren och AA förnyad kontakt, vid vilken de kom överens om att avvakta med verkställigheten av boendeinsatsen till dess att en annan insats enligt LSS hade kommit igång ordentligt. Under 2022 och 2023 beviljades BB även flera andra insatser enligt LSS.

Nämnden har bedömt att dröjsmålet mellan beslut och den första verkställigheten var oskäligt långt, men att det under hösten 2023 också berodde på att BB ville avvakta uppstarten av en annan insats. Nämnden har också framhållit att de ytterligare insatser som BB hade beviljats följdes upp och att den var av uppfattningen att han genom dessa insatser hade goda levnadsvillkor.

Vid bedömningen av sin handläggning har nämnden förhållit sig till vad som är skälig tid inom vilken en insats enligt LSS ska verkställas och hänvisat till vissa rättsfall där frågan om särskild avgift enligt 28 a § LSS har prövats av domstol. Vid min bedömning av en nämnds ansvar att verkställa ett beslut om insats enligt LSS är detta emellertid inte en utgångspunkt. Som jag nämnt följer det av LSS att ett sådant beslut gäller omedelbart (27 § fjärde stycket LSS). Samtidigt måste naturligtvis vad som kan anses vara en godtagbar tid för att verkställa en insats bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet (se JO:s beslut den 28 oktober 2025, dnr 3842-2024).

Som jag redan har konstaterat tog det mer än ett år och sex månader innan nämnden verkställde BB:s beslut om bostad med särskild service för vuxna. Även om nämnden under denna tid beviljade BB andra insatser enligt LSS, är det inte tillräckligt och förändrar inte det faktum att han under perioden stod utan den boendeinsats som han hade rätt till. Att det från BB:s sida fanns ett önskemål om att avvakta med verkställigheten, vid en tid då han för övrigt

redan hade fått vänta i drygt ett år, ger inte heller skäl för mig att komma till någon annan slutsats än att det tog alldeles för lång tid för nämnden att verkställa beslutet. Det är inte en godtagbar handläggning.

Nämndens handläggning i tiden efter maj 2024

Av utredningen framgår att BB lämnade boendet där insatsen verkställdes och flyttade hem till sina föräldrar i slutet av maj 2024. Därefter verkställdes beslutet om boendeinsats, som gällde till och med den 31 maj 2025, inte på nytt. Nämnden förlängde insatsen om bostad med särskild service för vuxna genom ett beslut den 27 maj 2025.

Nämnden har i sitt yttrande fört fram bl.a. följande. Efter att BB hade lämnat boendet erbjöds han redan i juni 2024 verkställighet på ett nytt boende. BB avböjde dock detta förslag. Det framkom också att AA hade en annan uppfattning om BB:s behov av stöd än vad nämnden hade. Från BB:s sida framfördes det även mycket detaljerade krav på önskad bostad i olika avseenden. I oktober 2024 tog BB kontakt med sin handläggare angående verkställigheten av beslutet. Det bokades in ett möte för att klargöra BB:s behov av stöd, men något boende kunde inte erbjudas vid den tiden. I februari 2025 kontaktade AA myndigheten om ett nytt möte med motsvarande syfte. I mars 2025 hölls ett möte där boendesamordnaren förde fram en förhoppning om att kunna erbjuda BB ett nytt boende under sommaren. Så blev dessvärre inte fallet. Även i tiden efter maj 2024 beviljades och fick BB andra insatser enligt LSS.

Nämnden har bedömt att erbjudandet om boende i juni 2024 var ett skäligt erbjudande och att svårigheten att verkställa beslutet till stor del bestod i att AA ansåg att BB:s behov var större än vad nämnden gjorde – och därmed önskade personalstöd i en omfattning och utformning som inte var rimlig – samt hade mycket specifika krav på boendets geografiska belägenhet och utformning i stort. Nämnden har också framhållit att BB under hela den tid som han väntade på verkställighet var beviljad andra insatser, som delvis syftade till att kompensera den ännu inte verkställda boendeinsatsen. För tiden från maj 2024 har nämnden ansett att det inte förelåg något dröjsmål med hänsyn till det alternativ som nämnden erbjöd i juni 2024, vilket BB tackade nej till, samt att den kravlista som framfördes från hans sida var sådan att det var mycket svårt att hitta ett boende som tillgodosåg den i sin helhet.

Som jag redan har berört anser jag inte att en nämnds ansvar att verkställa ett beslut om en insats enligt LSS egentligen påverkas av huruvida den enskilde har beviljats andra insatser med stöd av samma lag. Risken med att resonera i kompensatoriska termer, vilket nämnden har gjort i sitt yttrande, är att detta omsatt i ett arbetssätt kan komma att urholka rättigheterna enligt LSS. Som jag inledningsvis har nämnt innebär ett beslut om rätt till en viss insats enligt LSS ett ansvar för nämnden att verkligen tillhandahålla denna specifika insats.

Vid bedömningen av sin handläggning efter maj 2024 har nämnden framhållit att det boende som erbjöds i juni 2024 var ett skäligt erbjudande. Huruvida det var så att boendet uppfyllde lagens krav är en bedömningsfråga som jag inte uttalar mig om. Oaktat den frågan har det framkommit att det därefter var svårt för nämnden och BB, genom AA, att nå enighet vad gäller boendeinsatsens utformning. Jag har tidigare uttalat att sådana utmaningar naturligtvis kan leda till en längre handläggningstid än normalt, men att nämnden även i de fallen kontinuerligt måste vidta effektiva åtgärder i syfte att så snart som möjligt kunna verkställa beslutet (se JO:s beslut den 11 maj 2026, dnr 2907-2025, med vidare hänvisningar). Om nämnden och den enskilde inte kan komma överens om hur en insats ska utformas för att motsvara lagens krav får nämnden fatta ett beslut om utformningen. Ett sådant beslut kan överklagas och därmed bli föremål för domstolsprövning (se 27 § första stycket 1 LSS och prop. 1992/93:159 s. 189 f).

Jag vill också framhålla att den omständigheten att en enskild avstår ett erbjudande om en viss bostad inte inverkar på rätten till själva insatsen. Nämndens redovisning av sin handläggning efter det att BB avböjde det föreslagna boendet innefattar dock inga egentliga åtgärder som syftade till att verkställa boendeinsatsen på annat sätt. Jag får i stället intrycket av att nämnden, när erbjudandet inte godtogs och nämnden ansåg sig inte kunna möta de krav som framställdes, i stället förhöll sig passiv. I en sådan situation bör nämnden överväga att fatta ett beslut i frågan. Att hantera det så som nämnden gjorde i detta fall, med följderna att boendeinsatsen inte blev verkställd på nytt under beslutets resterande giltighetstid om knappt ett år, är inte acceptabelt.

Avslutande synpunkter

Sammantaget förtjänar nämnden kritik för att ha brustit i sitt ansvar att verkställa den beviljade boendeinsatsen för BB på sätt som jag har redovisat ovan.

Som framgår ovan har nämnden även lämnat en redogörelse för hur den i stort förmår verkställa sina beslut om insats i form av bostad med särskild service enligt LSS. När nämnden yttrade sig i denna del i maj 2026 hade den drygt 60 sådana beslut som av olika anledningar inte var verkställda. Jag avser att följa upp frågan om hur nämnden förmår verkställa sina beslut om bl.a. boendeinsatser enligt LSS inom ramen för den inspektion av nämnden som jag ska genomföra den 22–24 september 2026.

Det som i övrigt har kommit fram ger inte anledning till någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av JO Thomas Norling. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Malin Jonasson har föredragit ärendet och byråchefen Sandra Lundgren har deltagit i beredningen.